

Antonín Charouzek

a

(Román do kapsy z Divokého Severu)

PRAGO **LINE**

ZMATKOVICE

A

ZMATKY V ČECHÁCH

(Román do kapsy z Divokého Severu)

© Antonín Charouzek

© Nakladatelství Jindřich Kraus – Pragoline

Zmatkovice v Čechách je půvabná obec na okraji poleší s krásnými kopci. Kolem je spousta ovocných sadů, úrodných polí a luk, které jsou vroubeny jehličnatými i listnatými rybáři každoročně vysazují pstruhy. Lipanů méně, protože jsou dravější než pstruzi, všechnu vhodnou a hlavně tu dobrou potravu vyžerou. Inu, dravci! A pak že jsou takoví jen lidé, co vyžerou kdekoli, kdykoli, kdeco a kdekomu!

Celá oblast byla bohatá a v minulosti to byl hlavně chmel, který dělal z pracovitých lidí spokojence a ze sedláků boháče. Vydělané peníze investovali do svých hospodářství a kupovali ve městech vily, na okraji měst pozemky anebo v kraji další polnosti. V obci byly udržované chalupy a pečlivě vybudované statky se vším všudy.

A lidé se tady spolu odjakživa snášeli. Starali se jen o sebe, byli k sobě družní a nezáviděli si mezi sebou.

Také tu žilo pár židovských rodin, které Němci za druhé světové války odvěkli, aby se už nikdy nevrátily. Samozřejmě že jim zabavili všechn majetek a ten zašantročili mezi Němce anebo jejich přísluhovače, kterým nešlo o nějaké vlastenectví. Ty Němce potom po válce Češi vyhnali a úrodná pole i hezké statky si zase rozebrali jiní dravci. Čeští přistěhovalci z hlubokého vnitrozemí nebo z řad partyzánů nebo zahraničních vojáků, s vidinou, jak lehce přijít k majetku. Ten kvůli chalupě, ten zase kvůli polnostem anebo kvůli všemu, co přišlo pod ruku.

Stejně jako v celém okolí i tady větší statky sebrali po osmačtyřicátém roce státní úředníci ve jménu socialismu. Obhospodařování chmelnic, ovocných sadů, polí i lesů v okolí zajišťovalo vcelku prosperující Jednotné zemědělské družstvo anebo v sousední obci Státní statek.

Po jednatřiceti letech přišla další změna. Nejen politická, ale samozřejmě i ekonomická. Politika je v podstatě jen a jen koncentrovaná ekonomika, a potom začalo být populární slovo restituce. Ve Slovníku pro školu a veřejnost se uvádí, že to slovo vyjadřuje obnovu – obnovení, ale také navrácení majetku původním majitelům. Dokonce existuje restituční zákon týkající se vrácení vlastnického práva původnímu majiteli soukromníkovi. A to je něco!

Když už zemřel ten, komu byl majetek sebrán po Vítězném únoru 1948 a znárodněn do společného vlastnictví všeho lidu, přešlo zase podle jiných tehdejších zákonů a předpisů restituční právo na dědice. Těmi se většinou stávali potomci, kteří v životě nevěděli, co bude jejich. Natož aby měli někdy v životě v ruce třeba vidle, kterými se museli na venkově lidé ohánět, kterými se oháněli jejich předkové, aby dosáhli majetku, který těm restituentům teď spadne do klína.

*

Zdenek Šourek nebyl nikdy průbojný, ale miloval přírodu, rád četl a byl náruživým kutilem. Byl třikrát ženatý, vždycky šťastně, a nikdy k majetku moc neinklinoval. Narodil se ve Zmatkovicích, kousek dětství měl za sebou ve Zmatkovicích, avšak od sedmi let prožil nezapomenutelné období života v Lounech s kamarády „na celý život“.

Manželky od něho vždycky utekly hlavně proto, že byl doma nemluvný, ignoroval, co mu říkaly, a především ho měly za nekňubu nejen u stolu, ale i v loži. Nemiloval velký pořádek, což se jim také nezamlouvalo, jako většině ženských. Tvrdil, že jakýkoliv pořádek je zdrojem nervozity, protože on v takovém pořádku nikdy nic hned nenajde. Kdežto v úměrně uspořádaném nepořádku má všechno své přibližné místo, pamatuje si kam co dal a nikdy se nestane, že by přendával věci, když nemusí. Jen výjimečně vydržel bez práce, bez jakékoliv činnosti. Nikdy se netajil, že v podstatě nenávidí dvě věci: nepořádek a uklízení. Zkrátka, byl to osobitý pán se zásadami, které nevyhovovaly ani jedné z jeho vcelku pohledných a docela pro jiné lidi i příjemných tří manželek. Protože neměl v žádném manželství děti, rozvody byly jednoduché. Majetek také nevlastnil a o starou garáž, kterou uzpůsobil na jakousi dílnu pro kutila s nepředstavitelným pořádkem v nepořádku, žádná manželka nestála. Jen ta poslední se zmínila, že by se měli o její hodnotu nějak podělit. Když řekl, že

v tom případě nebude s rozvodem souhlasit, na garáž okamžitě zapomněla.

Nepatřil mezi vymydlené a navoněné muže, ale také nebyl vyložený špindíra. Měl zásadu, že každý pořádný chlap musí trochu smrdět potem, být mírně zarostlý a aby byl zdravý, musí ho chránit malinkatá vrstvička špíny. Příležitostně dokládal tuto teorii faktem, že třeba Cikáni z nedalekých Maršovic jsou nejzdravější z celého okolí jen proto, že se hygieně dobrovolně moc nepoddávají. Cikáňata lítají i ve sněhu bosá, celý rok chodí v jedněch kalhotách a některá čekají, až dorostou do jejich velikosti. V dešti se nechají zmoknout a přitom nejsou skoro vůbec marod. Na druhé straně kdejaké vymydlené a vyšňořené dítě vyběhne na dvůr nebo přes ulici do samoobsluhy, a už má nějakou virózu, chřipku, rýmu anebo průjem. Maminka kolem něj lítá v bílé zástěrce s horkým čajem ochuceným notnou dávkou citrónu a cpe ho jedním práškem za druhým. I spolykaný včelí med je pro takové rozmazlené dítě denní potřebou.

Jak doma mluvil Šourek málo, tak v hospodě se cítil dobře a rád pokecal a hubu nezastavil. Vždycky si hrdě a s radostí přisedával k Romům, aby si poklábosil, a nešetřil uznáním nad jejich zdravotní vyspělostí. K doktorům kvůli nemocím chodili málokdy, ale kvůli tomu, aby dostali nemocenské dávky tam byli každou chvíli. Šourek se zajímal o životní dráhy všech lidí

a dokonce někdy i dobře poradil. Kdekomu rád pomohl s čímkoliv, jen aby něco mohl dělat.

Výborně si rozuměli s právníkem Ptáčkem, který byl čerstvým důchodcem a občas potřeboval něco udělat na chalupě. Tu roubenici „zabral“ v pohraničí hned po odsunu Němců v pětáctýřicátém roce, podle Benešových dekretů, které nahrazovaly zákony, protože v té době ještě nebylo zvoleno Národní shromáždění. Šourkovi vždycky skvěle poradil s rozvedem od stolu i lože. Ten mu nic za takovou radu neplatil a manželky vždycky kvitovaly s radostí, že byl rozvod se Zdendou na úrovni a bez komplikací nebo scén, které by jejich rozlukou provázely.

Jak byl Ptáček dobrý právník, tak byl nefortelný ke každé manuální práci. Dělal si sám ze sebe legraci a tvrdil, že když chce zatlouct skobu do zdi, chytne ji oběma rukama a neví, jak chytit kladivo, aby se do ní trefil.

Na chalupu s ním Šourek často jezdil a pomáhal mu jako přítel příteli. Z manželské praxe uměl samostatně docela obstojně vařit, péct, prát i zašívát. Žehlení mu bylo odporné a tak ho také nezvládal. Tvrdil, že vyžehlené věci jsou jen pro slečinky a nafoukané chlápky. Navíc z druhého manželství si moc dobře pamatoval, že když našťaval manželku, naškrobila při praní hodně trenýrky a límečky košil. To ho potom nutilo se drbat všude, kde ho zlobil a dráždil k drbání zažehlený bramborový škrob na prádlo.

Nenáviděl prání a raději si koupil nové triko, než aby ho pral, škrobil a ždímal ve strachu, že si bude někde v hospodě nebo na chodníku uvolňovat límeček košile nebo dokonce si furt povytahovat nohavice trenýrek. A kravata? Tu Šourek považoval za něco jako řetěz na uvázání bujného kozla. V nejlepším případě za lano na oběšení nebo na uvázání vola. Kdežto Ptáček měl kravatu všech možných barev a šikmých pruhů tolik, že si je nemohl nikdy zapamatovat. Prostě intelektuál. O tom spolu nikdy nemluvili. Asi doma tolik manželku nerozčiloval a ona neměla důvod mu přiškrobovat prádlo.

Právě Ptáček Šourka přesvědčoval, aby využil restituce a požádal o navrácení majetku po rodičích. Před konfiskací Šourkovi vlastnili ve Zmatkovicích přes dvacet hektarů úrodných polí na rovině, necelé dva hektary chmelnic, velký ovocný sad, pěkný a účelně vyprojektovaný statek, a navíc otec nechal postavit krásnou malou dřevěnici na okraji lesa s výhledem na celou obec se záměrem, že tam na stará kolena budou s manželkou bydlet. Šourkova rodina patřila ve Zmatkovicích mezi bohatší a tak byl otec také mezi prvními označen za kulaka. A bylo po majetku. Ve své prozíravosti se hned odstěhoval ke svému bratrovi do Loun a našel si zaměstnání v nádvorní partě lokomotivního depa. Práce ho bavila a navíc se stal zaměstnancem ČSD (Československé státní dráhy) s režijními výhodami na jízdné vlakem nejen pro sebe, ale i pro celou rodinu. To bylo velice levné jízdné, až jen

symbolické, k cestování vlakem po Československu i do zahraničí, kam se stejně nemohlo zas tak moc jezdit.

Odstěhováním se vyhnul nepříjemnostem i když byl v obci i na okrese oblíben pro svoji pracovitost a všeobecný přehled i veselou náтуру pravého českého sedláka. Po nějakém čase si koupil na okraji města, na dřívějším Žateckém předměstí, malý domek, dal ho do šusu a žil tu až do konce života. Zdenda tady vychodil školu, vystudoval průmyslovku v nedalekém hornickém městě Most, vždycky se radostně zamilovával a rád chodil na pivo, kde mu nikdy nedělalo potíží dát se do řeči s ostatními návštěvníky tohoto vzdělávacího stánku pro zdravý odpočinek, fungujícího i jako nějaká vesnická univerzita. Tím přízviskem se obecně častují všechny hospody s dobře točeným pivem.

Léta ubíhala a čas zavál kdekoho někam jinam. I Zdenek se po návratu z vojny odstěhoval z Loun do Žďáru, kde našel nejen výhodné zaměstnání, ale i docela hezkou a příjemnou budoucí manželku. Byla jedináček a pro rodiče znamenala všechno. Tak se také k ní chovali a už od jejího dětství jí poctivě spořili na věno.

Doktor Ptáček ho přesvědčil, že Zmatkovice v Čechách jsou krásnou obcí s překrásným okolím a že by měl v restituci žádat o navrácení majetku co nejdříve, nejlépe ihned, než zase přijde nějaký nový zákon a všechno zruší.

Zdenek po dlouhém naléhání souhlasil, s podmínkou, že se o nic nebude starat. Doktor to tedy vzal na svá bedra, všechno

dopodrobná zjistil, prověřil a sepsal. Když Šourkovi řekl, o jak velký majetek se jedná, ten si poručil dva dvojité rumy, aby neomdlel, a striktně Ptáčkovi oznámil, že není blb, aby se o to všechno staral, že nic takového nepřipadá v úvahu, protože jemu pro život stačí důchod a ta garáž na fušky, který mi si důchod občas vylepšuje. Důchod je důchod! Hlavně žádné starosti!

Zase by si někdo mohl vzpomenout a zákonem nařídít, že ten, kdo má pole, statek, sady a chmelnice, musí na nich dělat, obdělávat je a starat se o to! Kdepak, do toho Zdenek nejde! Ledaže by to byla jen ta chaloupka u lesa. To jo! Tam by mohl mít i dílnu a furt něco kutit a chodila by mu na tuhle adresu pravidelně měsíc co měsíc penze. To jo, ale pole s chmelnicemi, ovocný sad se stromy, které se musí očesávat, a navíc ještě nějaký statek? Br!

Doktor Ptáček vysvětloval, že by se to dalo i šikovně prodat, že by z toho byly peníze a další výhody. Veškeré naléhání bylo marné. Prodat? Komu? Kdepak!

Přesvědčování trvalo dlouho, než se dohodli, že právník zařídí, aby mu byla vrácena jen ta chalupa u lesa a zbytek vyrovnán finančně, anebo že by to věnoval nějaké nadaci či některému místnímu zemědělci, jen aby to nebylo jeho a nemusel mít starosti. Plácli si a namazali se jako svatební hosté při oslavě ztráty svobody kamaráda. Jedna radostná runda střídala druhou.

JUDr. Albert Ptáček napsal na computeru text plné moci, Šourek na ní nechal u notáře ověřit svůj podpis. Podepsal na

Pozemkový fond žádost o navrácení půdy podle zákona č. 243/1992 Sb. a současně na ministerstvo financí žádost o navrácení nemovitosti v rámci mimosoudní rehabilitace podle zákona č. 87/1991 Sb. Nebylo to jednoduché ani okamžité, ale snaha byla korunována úspěchem.

Trvalo to přes rok, ale Šourek chalupu dostal, jak si přál, a ještě po tahanicích i odškodnění za další majetek, takže momentálně neměl o peníze nouzi a byl spokojený. K chalupě patřil docela hezký a hlavně nevelký pozemek, na kterém stála nejen ta dřevěnice, ale byla tu v dobrém stavu i menší chmelnice s nedávno vyměněnými stožáry, které novému majiteli připomínaly dělové hlavně protiletadlového vojska. Ale s tím si poradil, protože to bezplatně věnoval místnímu zemědělskému družstvu. Tím pádem se zbavil strachu, že by musel někdy ono „zelené zlato“ česat a počítat úrodu na nějaké věttele, které se při sklizni používají jako míra odvedené práce česáčů. Další a obrovskou výhodou bylo, že místní družstevníci si takového restituenta považovali a nebylo jediného, kdo by ho otypoval za vyžírku, jako to bylo u většiny restituentů.

Zdenek Šourek se kamarádsky s právníkem vyrovnal. Zahrádku s pohledným a účelným altánkem ve Žďáru hned za garáží mu prodal za symbolickou cenu jedné koruny. Ten to koupil pro svoji rozvedenou dceru, která žila už tři roky na hromádce s jistým důstojníkem, kterého vyhodili z armády a teď pracoval ve

fabrice v nádvorní partě jako kdysi starý Šourek, když v Lounech začínal ve výtopně. Koupil od armády vyřazenou nákladní Pragu V3S, se kterou vypomáhal bez živnostenského listu sousedům za menší peníze než leckterý autodopravce s živnostenským listem. Docela mu to vynášelo na přilepšenou. Naftu kupoval, jak se dalo, a daně neplatil. Bez kličkování a fórů ochotně odstěhoval Šourkovy věci ze Žďáru trochu na sever do Zmatkovic v Čechách. Současná manželka mu se stěhováním ochotně pomohla a ještě mu na cestu vyprala ložní prádlo i jeho troje montérky a dva ručníky.

Staronový majitel dřevěnice na kraji lesa všechno, co si přivezl, složil do chalupy. Hned navštívil místní hospodu, aby se dověděl něco o lidech, jejich životě a obci vůbec. Ze životních zkušeností až moc dobře věděl, že na vesnici je hospoda to nejlepší místo, kde se všechno dozví, levně sežene a zařídí. Říkal hospodě „kulturní stánek s ústřední informační službou“. Občas si vzpomněl na dětství a krásná krajina byla jeho rájem i na stará kolena. Jako kluci sem párkrát z Loun zajeli trempovat. I když říčka Věc není tak široká jako Ohře a nemá mlýn ani jez, je také krásná. V Lounech zase nejsou tak blizoučko lesy. Všude něco!

V novém bydlišti s adresou Zmatkovice v Čechách čp. 33 se dobře zapsal, protože nebyl nenasytý v restitučním vyrovnání. Mnozí o něm něco věděli už z vyprávění, které ho předcházelo, a tak ho mezi sebe vlídně přijali. V Česku se nedá nic utajit a navíc předseda družstva vždycky všechno vykecal.

Šourek měl jasnou představu, jak opraví chalupu i její okolí a jak všechno dá do pořádku. Po léta sloužila místnímu zemědělskému družstvu jako příruční sklad náradí a náhradních dílů na všechno možné. To byla také její záchrana.

Chaloupku rychtoval od rána do večera rukou zkušeného kutila. Vyžíval se v tom a nemusel šetřit. Dělal všechno na úrovni a precizně. Večer co večer chodil do hospody, protože neměl doma televizi a bylo by mu smutno. Pravda, po nějakém čase mu přestaly chutnat ohřívané párky i tlačenka s cibulí, protože v té době v hospodě nebylo na jídelníčku nic jiného a na vlastní vyvařování neměl čas, protože by potom toho moc na chalupě neudělal a navíc by musel i mýt nádobí, což neměl rád.

Vesničané byli v jeho společnosti rádi. Na zmatkovické poměry měl dost peněz, kterými nešetřil. Občas za někoho zaplatil útratu a tak se dovídal věci, které se jen tak hned na veřejnost nedostanou. Stejně jako ženské všechno proberou na trhu nebo u kadeřníka, chlapi zase u holiče, na fotbale, ale hlavně v hospodě.

Tam se obstará všechno levně i kvalitní, a brzo.

*

Zmatkovice v Čechách byla obec se dvěma sty dvaceti obyvateli. Zemědělské družstvo nebylo velké a pracovalo v něm

jen pár místních mladých chlapů a několik starších ženských. Ale hráli tu prim Romové, kterých bylo nejvíc.

Velká část zmatkovických občanů byla ve starobním důchodu a hodně jich také bylo v důchodu invalidním. Tam chtěl kdekdo, pokud neměl ještě věk na starobní penzi.

Většinou v hospodě nadávali na socialismus, ale každý chtěl mít jeho výhody, jenže k nim výhody, které jsou nesocialistické. Vztah k vlastnictví měli v souladu s heslem: „*Co se mi hodí, to je moje, co je tvoje, to je moje, a co je moje, do toho ti nic není!*“ Když si chtěl Šourek udělat na zimu forotu dřeva, byl zoufalý, že by musel za hajným, aby mu povolil pokácet nějaké soušky, a musel by je dost draze zaplatit, stejně jako dopravu za stažení a dovoz dřeva z lesa k chalupě. Dalším problémem byla doba, kdy jsou žně v plném proudu, a jemu vyhovovala nejvíc. V zimě bývají mrazy a při práci zebou ruce.

Jak se o své starosti zmínil v hospodě, byla věc vyřízená.

*

Martin Pancatz byl v družstvu váženým traktoristou. Pravda, byl šikovný a zručný, bez nároku na mnoho volného času. Za oblečení moc neutratil, protože chodil celý rok jen v montérkách. Ty vyměnil hned po Vánocích, protože pravidelně dostával nové a máma si nemusela nikdy lámat hlavu, co dát synovi

pod stromček. Také na narozeniny nedostal nic jiného než montérky. A tak s tímhle doplňováním garderoby vydržel rok co rok. Z družstva si jezdil domů traktorem i na oběd, vozil kdeco kdekomu a Šourkovi slíbil, že se o dřevo postará. A skutečně, za týden, i když byly žně v plném proudu, přivezl řůru pěkně na metry nařezaného a odkůvaného dřeva. Ochotně to sklápěčkou složil na určené místo a vyinkasoval peníze bez vystavení potvrzení, natož účtu. Přitom zdůraznil, že mu to nechal za nižší cenu, protože mu je Šourek sympatický. S hajným Státních lesů ČR se Martin vyrovnal sám jako kamarád s kamarádem. Vždyť už v první třídě seděli společně v jedné lavici. V hospodě pravidelně nadával, jak je všude všechno drahé a že podnikatelé jsou zloději, že šidí lidi a že on se nenechá vykořisťovat ani od družstva ani od Státních lesů, které mají dřeva tolik, že ho nechávají v lese hnít. Tudíž, podnikal na vlastní pěst s družstevním traktorem i naftou. A ta v té době měla cenu „černé“ a ne ještě nějaké „zelené“ nafty.

Předseda družstva nemohl nic dělat, protože v okolí nebyl žádný schopný traktorista, který by Martina nahradil. Ti, co kdysi jezdili s traktory, byli už v penzi a dva mladší dostali nedávno invalidní důchod na bolesti zad a už se jim za volant nechtělo ani na brigádu. Proč taky? K invalidnímu důchodu měli doma menší drůbeží farmy, prodávali vajíčka, kuřata a slepice, které na snášení byly přestárlé, pěstovali ředkvičky, hlávkové saláty i nakládačky,

což s úspěchem prodávali u silnice, kde nejlepší odbyt byl s českým česnekem, kterému se v tomhle kraji také dařilo.

*

Zedník Karel Lopata měl drobnější postavu, šlapal si na jazyk a navíc mu chyběly tři přední zuby i když mu nebylo ani padesát. Tomu se nikdy nezachtělo někam do pracovního poměru a tak se zařídil pro sebe jako podnikatel ve stavebnictví. Ale zvláštním způsobem.

Nejprve se nechal najmout jako zedník u nějaké stavební firmy pro výstavbu rodinných domků, která měla nedostatek kvalifikovaných zedníků a obkladačů. A to on byl každým coulem.

Po krátkém čase v pracovním poměru dělal schválně nekvalitně a vyvolával nejrůznější konflikty tak dlouho, až ho majitel firmy vyhodil.

Lopata šel na Úřad práce a bral podporu v nezaměstnanosti, než mu ji odmítli posílat. Vždycky, když mu úřednice nabídla pracovní místo, přislíbil, že se u příslušné firmy ohlásí. Tam řekl, že ho všude vyhazují, že pracoval jako zedník i u zahraniční firmy, ale vyhodili ho, protože ukradl jen pár pytlů cementu. Vyprávěl, jak se u jiné firmy popral s mistrem, natrhl mu ucho a pokoušel majitele. Jinde skončil, protože v opilosti shodil z lešení stavebního inženýra, který vykonával stavební dozor. V té

poslední firmě měl nepříjemnost jen proto, že si půjčil míchačku a někdo mu ji doma ukradl. Nikdy nezapomněl zdůraznit, že je vcelku slušný člověk.

Firma, u které se na doporučení Úřadu práce hlásil a ucházel o místo, s radostí potvrzovala, že ho nepotřebuje vzhledem k jeho kvalifikačním předpokladům pro plnění zakázek podniku. S tím šel na pracák a zase si vzal další adresy, kde sháněli zedníky. Tam mu taky rádi po rozhovoru potvrdili, že ho nemohou přijmout. Tak to šlo dál, až mu skončila maximální doba pro podporu.

Když už neměl peníze, šel na nějakou fušku, menší zedničinu, a zase byl doma, dokud mu nedošly finance. V obci leckdo řekl, že je jako Arab, který dělá, jen pokud nemá peníze, ale jak je dostane, už do práce nejde. Lopata nebyl Arab, ale jen zmatkovický občan bílé pleti s knírkem pod nosem. Měl živnostenský list a pochopitelně jako podnikatel platil nejmenší daně z příjmu fyzických osob, nemocenské i sociální pojištění a každou chvíli se hodil marod, aby zase dostal ty peníze zpátky v podobě nemocenských dávek, které šly ze státní pokladny. Vždycky dokázal lékaře přesvědčit, že mu něco je. A předstírat nemoci uměl líp, než nahazovat maltu na strop, líp, než štukovat omítky. A to uměl bezvadně! Ale muselo by se mu chtít.

Když viděl, že v Krpoučíně lidé kupují u stánku zmrzlinu, hned začal přemýšlet, jak na to. Kdyby dělal zmrzlináře, nemusel

by se dřít s cihlami, maltou a zednickou lžící. Rozhodně je lepší dělat v létě zmrzlináře než zedníka.

A takový docela malý zmrzlinářský stánek si chtěl zařídit. Jenže k tomu je třeba živnostenský list. I to vyřídil, protože jeho syn byl číšník kuchař, tak mu na synovo jméno papír vydali a zedník prodával kopečkovou zmrzlinu.

Na konci roku do daňového přiznání syn napsal, že prodal zmrzliny jen za tři sta korun. V takovém případě se daň neplatí a bylo vyřízeno. Pochopitelně, že jí prodal daleko víc, ale kdo to zkontroluje a dokáže? Proč by měl daněmi krmit stát? On, zkušený podnikatel, zedník a profesionální marod.

„Pánové, to je doba na baterky. Dřív jsme nadávali, ale byly výplaty,“ nevynechal žádnou hospodskou diskuzi.

„Tenkrát byl o zedníka zájem, ale dneska nemůžu zavazit o pořádnéj flek. Pomalu abych si nosil svůj vercajk, a ukradnout se nedá už vůbec nic. Jen by mě dřeli a furt honili. Jo, tůhle!“

*

Bývalý celník Stehlouš byl nahluchlý, ale i tak spokojený člověk. Do hospody jezdil na horském kole den co den. Dal si dvě piva a zase sedl na kolo a jel domů. Patřil mezi málo Zmatkovických, kteří šli do důchodu normálně. Tedy v důchodovém věku, zdraví a celkem v pořádku, aniž by měli moc

zhuntované tělo. Sedával na svém místě u stolu pod oknem a když se s ním někdo chtěl bavit, jen pokyvoval a občas přidal úsměv.

Protože slyšel špatně, nevěděl, oč jde, byl se vším spokojený a lidi ho měli rádi, že byl pozorným posluchačem a většinou nikdy nikomu v ničem neodporoval. Nerozčiloval se politikou a vždycky do volební urny vhodil to první, co mu dali do ruky.

Rád sedával s bývalým dřevorubcem Starákem, který z rámusu od motorové pily byl hluchý jako poleno a když se spolu náhodou dali do řeči, řvali na sebe, jako by do maštale honili nenažraný dobytek.

„Vy jste furt voháknutej jako mladík. Vy musíte mít prachů,“ zařval Starák na excelníka Stehlouše.

„Nejsem vůl a kupuju u Vietnamců. Maj tam všechno za pár kaček,“ řval zase on na dřevorubce, který také neměl naslouchátko, protože mu už dopoledne došla baterie.

„Těch tu teď je jako smetí. Jak je možný, že maj všechno tak levný?“

„Proč by neměli? Dneska o blbýho Vietnamce nezakopnete. Jsou mazaný, protože neplatí daně. Když sem dovezou dejme tomu boty, je v celní deklaraci cena třeba jen koruna padesát za pár. Z toho se vypočítá clo a to je potom moc malý. Pak se z toho odvozuje spotřební daň, nějaký DPH...“

„Co to je DPH? Zkratka: **Do Prdele Hoši**?“

„Ne“, Stehlouš řval už na celou hospodu, protože si myslel, že ten pitomej dřevorubec ale vůbec nic neslyší.

„To je daň z přidané hodnoty. Podle předpisu mohou mít obchody ceny, jaké chtějí. Nejsou žádný foršlifty, že mohou mít jen tak a tak velkou ziskovou přírážku a bůhvíco ještě. Hele, dřevmistře, mně to nebude nikdo vysvětlovat. Kvůli těm dírám v předpisech, zákonech a daních se sem přistěhovali většinou z Německa. A to jejich levné zboží začíná být levné už na celnici,“ vysvětloval s hubou u jeho ucha.

„Takže vokrádaj stát na daních?“

„Jak se to vezme. Když jsou předpisy, které to dovolí, tak proč by se mělo jednat o okrádání?“

„Naši obchodníci taky dovážej třeba ty boty...“

„Ale žádný pár nemá cenu korunu padesát! Proto platí velké dovozní clo a už to všechno jede nahoru, vy nahluchlej těžkochápavče.“

„Tak proč jste jim to na hranicích hned nezatrhli? To mi povězte, vy lehkochápavče,“ ohradil se Starák, už trochu pobouřeně.

„Hele, žádnéj celník neudělal předpis, že se zboží proclívá podle ceny toho státu, odkud se dováží. A hádejte se s někým, že v Číně nestojí boty korunu padesát! Celníci nedělají celní předpisy. To dělají poslanci, protože chtějí vypadat, že rozumí všemu, aby je zase lidi volili. Kdyby v takovém předpisu bylo, že se clo platí

podle našich tuzemských cen, viděl byste Vietnamce, jak by prchali, jako tenkrát, když to zavedli v Německu. Ale zase by nebylo nic laciného a méně kvalitního.“

„To jo... to máte pravdu. Možná že by stačilo na ochranu našich živnostníků, kdyby cizinci podnikatelé museli složit pořádnou zkoušku z naší ekonomiky, účetnictví anebo ze základů češtiny. Ale pořádnou zkoušku – žádnéj švindl! To by byla sranda,“ zasmál se dřevorubec, ale jeho kolega se rozpálil, že je tupec, protože by to nebyl žádný rozvoj, ale bourání největší obchodní sítě. Dřevorubec ve výslužbě místo sranda slyšel stavba.

Měl tři syny. Jeden dostal částečný invalidní důchod po autohavárii a někde vesele dělal pro Obecní úřad. Pravda, byl snad jediným poctivě pracujícím z celé party, která se rekrutovala z nezaměstnaných. Tak nějak se o tom mluvilo, protože v obci neměli vlastní zastupitelstvo a spadali po správní stránce pod sousední obec Flaškovice.

Druhý syn, Ládík, pracoval v lese. Jakmile lesáci zjistili, že by bylo lepší zaměstnávat dřevorubce s vlastním živnostenským listem, aby za ně Státní lesy ČR nemusely platit pojištění, stal se i on takovým podnikatelem pro těžbu a zpracování dřeva. Pomohl ke snížení stavu zaměstnanců Státních lesů ČR, což se také kladně hodnotilo na několika jednáních Státních lesů ČR. Hlavně na polesí, kde za snížení stavu zaměstnanců dostávali odměny. I když to byly podle názvu Státní lesy ČR, každý jim dlouhá léta říkal České

lesy. A tak se k nim také choval, jak je to v zaběhlých kolejích zvykem.

Práce v lese je těžká a pro opravdové chlapy. Ládík začal marodit s plotýnkami a intenzívně pomýšlet na to, že by mohl jít ve svých dvaatřiceti letech do invalidního důchodu.

Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše je výstižné české přísloví. Toho se drží spousta lidí i pokud jde o příjmy a práci ve vztahu k důchodu anebo všelijakým sociálním dávkám.

Tak tedy marodil, stěžoval si na bolesti v zádech, jezdil po doktorech a nemocnicích i rehabilitačních střediscích, jen aby dosáhl svého. Jako podnikatel nemohl být nezaměstnaný, ale mohl dostávat nemocenské dávky.

Ohromovala ho historie starého Říma. Patřil mezi málo zmatkovických občanů, co četli sem a tam nějakou knížku. On měl zájem nejen o Caesara, ale především o historii Pompejí. Také nelitoval našetřených peněz z nakradeného a prodaného dřeva a jel na poznávací zájezd do Itálie s prohlídkou Pompejí. To byl zážitek na celý život. Jak mohl, hned se předváděl svými znalostmi a uměl to tak skvěle, že byl pokládán za místního učenice. O Vánocích, hned na Boží hod, vystartoval do hospody v novém pracovním oděvu s oranžovými pruhy a na ramenou s celým pásem a začal tu vykládat hostinské, jak to je v Pompejích krásné.

„To byste čuměla, paní hostinská, jaký to tam je. Vykopali město z několikametrové vrstvy popela a pemzy. Tam byste si

mohla klidně škrábat mozoly na nohou celý rok, a furt byste měla pemzy dost.“ Hostinská se svým šarmem a tolerancí, kterou ve kšeftě měla, Ládíka trochu usměrnila: „Pane Staráku, já bych asi nečuměla, ale možná se jen divila. Ale copak Pompeje jsou jen zajímavé tím popelem? Jen kvůli tomu jste přeci do Itálie nejel?“ Trochu s úsměvem dodala: „To byste mohl koukat na popel doma. Tam máte před barákem popelu z kotle tolik, že za chvíli ho bude jako v zasypaných Pompejích.“

„No, tam je to zajímavější. Třeba tohle město mělo zcela určitě přístav. A představte si, že se ještě nikomu nepodařilo ten přístav objevit. To je, co? Nebo ví vůbec někdo tady ve Zmatkovicích, co to je bradyismus?“

„Jestli to někdo ve vsi ví, to já nevím. Ale já to v životě neslyšela. Není to něco sprostého, pane Staráku?“

„Ne, sprostý to není, ale je to geologický jev vulkanického původu. Při něm se něco děje několik tisíc metrů pod zemským povrchem. V důsledku toho se úroveň země zvedá nebo klesá až o několik metrů za pouhých několik let, snad i měsíců. Bradyismus se vyskytuje velice nepravidelně. Je to vrásnění půdy ve vlnách, jako jsou vlny na moři. Teprve ve dvacátém století se začínalo s myšlenkou, že právě takové vrásnění půdy zapříčinilo, že pompejský přístav zmizel. Paní hostinská, tak to je. Podle dokladů nalezených v Torre del Greco byla hladina moře tenkrát za římské éry přinejmenším o čtyři metry pod dnešní úrovní. To je, co?“

„Každopádně zajímavé to je, ale jen jestli to je pravda,“ pochybovala hostinská a dobře věděla, že tenhle mladý urostlý mužský raději čte, než aby pořádně pracoval.

„To je tutovka. Nejsem blbec a čtu jen dobrou literaturu. A čtu furt, ale kdybyste potřebovala nějaký dřevo z lesa, jsem tady pro vás, paní hostinská.“

Jezdil do lesa, kácel, řezal a posléze prodával kdekomu státní dřevo o sto šest. Hajný to věděl, ale nechal kluka být. Vždyť platil na tři děti alimenty, splátku na hájenku, kterou nedávno koupil na úvěr, a navíc musel cpát peníze do motorové pily i benzínu, aby mohl řezat dřevo, vozit ho na vleku za svým osobákem a prodávat potřebným lidem – hlavně chudým důchodcům a bohatým chalupářům v širokém okolí. Měl také poměrně vysoké náklady na dvě silné motorky, které byly jeho koníčkem. Nákupy v Krpoučíně dělal nákladné a jen tak mu všechno nechutnalo.

Starý nahluchlý Starák mu dával na přilepšenou ze svého důchodu tisícovku měsíčně, vařil pro něho občas obědy a litoval ho.

Ládík jezdil výhradně svým osobním autem i do konzumu vzdáleného něco kolem půl kilometru od bydliště, bývalé hájenky. Starý jezdil na kole, aby ušetřil na benzínu do motorového kola Babeta, které spotřebovalo štamprdlí benzínu na projížďku po celých Zmatkovicích tam a zpátky.

Nejmladší ze tří synů poznal, že práce v lese je těžká, a tak se místo práce v lese dal k hlídací službě a jen coural kolem plotu, jako že hlídá objekt.

Když si jednou zdřímnul a velitel na to přišel, vyhodili ho od hlídání i se psem, kterého si k tomu účelu pořídil, aby bral příplatky. Za takového psa hlídací služby připlácejí docela dobré částky. Jeho čokl nebudil respekt ani strach. Zato rád podával kdekomu packu a dělalo mu moc dobře podrbání za ušima nebo pod krkem. Protože Pavlík Starák coby hlídač se psem bydlel v objektu Araba, kterému hlídáný objekt v lázeňském městě patřil, musel vypadnout i odtud. Tak se vrátil do Zmatkovic v Čechách a nastěhoval se i s tím vlčákem k tátovi. Nějaký čas mu přidával na stravu z vyplacené náhrady za dovolenou a potom i z dávek v nezaměstnanosti a docela si dobře žil. Přivydlával si na nedaleké pile, kam majitel a podnikatel v jedné osobě přijímal nejméně polovičku zaměstnanců za podmínky, že nebudou u něho v pracovním poměru, že za ně nebude platit odvody za pojištění a že si sami zdaní příjmy a nikde o tom nebudou kecat. Nikdy se nestalo, aby si některý dělník sám něco zdaňoval, protože všichni, kromě účetní, byli většinou nezaměstnaní a už pobírali podporu. Majitel pily měl s nimi soucit a tak je zaměstnával tímhle způsobem. Vydělali na tom on i oni.

Proč by měl živit stát? Jim nemusel tolik platit, protože dostávali od státu podporu v nezaměstnanosti, a on si nemusel

dělat starosti s placením zdravotního a sociálního pojištění, které za nezaměstnané zacvaká státní pokladna.

Protože to byla černota z obou stran, bál se pilař zaměstnaných nezaměstnaných a ti se zase báli jeho, aby na ně nepráskl, že si vydělávají a k tomu ještě berou podporu. O tu by mohli tím pádem přijít.

To utužilo vzájemné přátelství i diskrétnost a nestalo se, že by si někdo na něco stěžoval, kritizoval bezpečnost práce anebo zvýšil hlas, že by chtěl dostávat stravenky nebo příplatek na dopravu do zaměstnání.

Nejmladší Starák byl takhle spokojený, stejně jako dalších šest dělníků, kteří sem a tam pilaři potajmu nadávali, že je okrádá a mohl by dávat větší výplatu. Jakmile jim skončily podpory, šli k pilaři na měsíc do pracovního poměru, pak se hodili marod, brali nemocenské dávky a jak to šlo, tak takovou rundu opakovali. Pilař je vzal na tu krátkou dobu do pracovního poměru, ale za minimální mzdu, kterou jim mohl vůbec dávat. Taková byla nepsaná dohoda s podnikatelem.

Majitel pily byl koumák a dokázal se otáčet. Odpady od nařezávání prken z kmenů nechal sbalovat a výhodně je prodával. Od té doby, co s tím začal, vzrostl počet nejrůznějších kůlen a přístřešků v obci i okolí. Jeden nepodrazil druhého, a pokud šlo o stát, o to se postarají jiní. Stát jsme přeci všichni!

Když někdo chtěl balík odpadu řeziva, dohodl se s někým, kdo dělal na pile přímo u katru, aby dostal dobrý materiál. Podle toho, kolik dal na pivo, dostal v balíku odpadu i kvalitní prkna, sem tam trámek nebo fošny. Na takovou vynalézavost zaměstnaných nezaměstnaných nepřišel ani pilař, i když si myslel, že mu nic neuteče.

Krást se musí umět! Ne nadarmo se říká, že pro dobrou závlahu nemusí pořád lejt jako z konve, ale stačí, když pomalu, ale furt kape!

Vysloužilý dřevorubec Olda Starák byl druhý nejmladší ze šesti dětí. Měl tři sestry a dva bratry. Všichni byli nějak spojeni s lesem.

Každý foť si vážil staršího bratra, který z nepřístupných míst stahoval s lesáckým koněm pokácené kmeny na přístupné místo. I když moc do hospody nechodil, všechno se o něm vědělo a Státní lesy ČR byly rády, že mají o svého pracovitého koně tak dobře postaráno. Stahování kmenů z nepřístupných míst v lese se jinak nedá dělat. Práce je namáhavá a kůň i kočí se nadřou.

Míla Starák měl koně bezvadného a moc si spolu rozuměli. Mluvil na něho jako na člověka, vozil mu do lesa vždycky čerstvou a chladnou vodu ze studně a k zakousnutí pytlík s ovsem. Na koně nekřičel, neměl bič a vždycky ho místo poplácání jen hladil. Do lesa jezdil zásadně se zapřaženým dvoukolákem a z lesa pokaždé za sebou táhl pár rovných tyčovin, které prodával chalupářům na

rýgle k plotu. Pro jistotu, aby kola dvoukoláku s automobilovými pneumatikami neproklouzávala, vždycky naložil na korbičku dostatek odkůrovaných, přesně metr dlouhých polen.

Kůň měl jedinou vadu. Jakmile viděl bílou kozu, dostal příšerný strach, sklopil uši a dal se na útěk. To od doby, kdy jako hříbě byl od jednoho bujného kozla potrkaný a veterinář ho musel dost dlouho dávat do kupy.

Když jel Míla Starák z lesa, Urbanům se utrhl z obojku také úplně bílý kozel a mašíroval si to po lesní cestě. Měl majestátní vzhled, stejnoměrně rostlé oba rohy a pěkně upravenou bradku, tedy jakýsi kebek. Na koně koukal víc dobrácky a zamilovaněji než na kdejakou kozu nejen ze Zmatkovic v Čechách, ale i z celého okolí.

Kůň milého kozla spatřil, sklopil uši a hurá pryč i s kárkou a osmi pěknými tyčemi uvázanými ke dvoukoláku.

Míla, zkušený kočí, nemohl nic dělat. Jednak neměl opratě, aby ho usměrňoval, protože poslouchal na slovo a nebylo třeba mu do tlamy cpát železa, tedy uzdu, aby mu tlačila na dásně. Když kára dostala rychlost, kočí upadl na zem.

Koně i s károu honil až do večera po lesních cestách, které kůň tak důvěrně znal, i po silnici až do Flaškovic, kde se kůň zastavil u rybníka na návsi, když dostal po odpoledním a podvečerním běhu velkou žízeň. Starák kočí ho vzal, pohladil, poplácál po zadku a za ohlávku ho vedl čtyři kilometry domů do

maštale. Dva dny manželka Mílu kurýrovala, dávala mu na lýtku i stehna obklady a přikládala do rozkroku placky z jitrocele.

*

Ve vážnosti byl i **Jan Pulchart**. Vždycky chodil upravený, jeho stavení na konci vesnice už z dálky svítilo čistotou. Za stavením měl na dobytek ohrady z odpadového dřeva, které si koupil od pilaře, a za spropitné dostal od zaměstnaných nezaměstnaných zaměstnanců perfektní balíky. Kromě dřevěné ohrady měl ještě elektrické ohradníky, které mu z přátelství obstaral Pancatz, když je celé naložil na jedné pastvině menší farmy u nedalekých Počedělic.

Pulchart začal podnikat od piky. V mládí se často neshodl s rodiči a tak si našel zaměstnání na šachtě kousek za Mostem. Tam dostal náborový příspěvek, byt a výhody, které socialismus horníkům poskytoval v rámci hesla: „Já jsem horník, kdo je víc!“

Také měl tučné výplaty a byl ve Zmatkovicích jeden z prvních, kdo si koupil nové auto a nejednou se rekreoval u moře. Dokonce lyžoval a jezdil až do rakouských Alp, aby ukázal, že na to má.

Jenže fárat v dolech je namáhavé a je to otravný stereotyp. Ty peníze a výhody jsou ale dobré! Jak to skloubit? Byl hlava mazaná a přemýšlivá. Přemýšlel a přemýšlel, až vymyslel, že by

to mohl šikovně nahrát na invalidní důchod. Odpracované roky na šachtě potřebné pro takovou transakci měl, a tak zbýval jen pořádný důvod.

Havíři se rádi scházejí, popijí, zazpívají a poklábosí. Na taková setkání nechodili jen členové „Brigád socialistické práce“, ale i důchodci z jejich řad a také ti, kteří šli do důchodu skutečně ze zdravotních důvodů. O ty se Honza zajímal nejvíc, a když se jich pět ze šesti svěřilo, že odešli kvůli revmatismu a bolesti zad, bylo rozhodnuto. Začal marodit, stěžovat si a sténat při změnách počasí, a když vyfáral, mazal rovnou do ordinace. Koneckonců, horníci mají revma i záda a s jejich bolestmi se nedá vůbec nic dělat. Natož na šachtě! Makat ve vlhkosti kolem devadesáti stupňů při teplotě třiceti stupňů není nic k závidění. Při nejedné sešlosti si kamarádi vyprávěli o doktorech:

„Najdi mi doktora, který tě vyhodí, když mu budeš neustále tvrdit, že tě bolí třeba hlava,“ říkal Janoušek, znalec anatomie ještě z doby, kdy na vojně sloužil na ošetrovně jako lapiduch. Ostatní mu dávali za pravdu, protože skutečně lékařská věda ještě nepostoupila tak daleko, aby viděla do každého nervu až do morku kosti. Zvlášť u horníků si takové tvrzení mohl dovolit jen málokterý lékař. A když, tak musel mít moc dobré zázemí.

Proč by si měl lékař dělat nějaké nepříjemnosti kvůli tomu, že se postaví proti horníkovi, který chce do stavovského důchodu?

Dva roky se to táhlo, než mu různé komise přiznaly invalidní důchod. Bylo mu sice teprve čtyřiačtyřicet, ale invalida už byl. Po pravdě řečeno, jeden z mála, kterým skutečně náležel. Tehdejšími komisím Ústavu národního zdraví šlo o horníky také v rámci hesla: „*Já jsem horník, kdo je víc!*“ Možná měly limit počtu havířů, kteří mají odejít do invalidního důchodu, a tak Pulcharta komise uznala za práce neschopného člověka, aby splnila svůj plán odchodů do invalidních důchodů? Měl prostě kliku, tedy štěstí. Sám si občas dělal legraci, když prohlašoval, že zkratka Okresního ústavu národního zdraví OÚNZ znamená: „**O**devzdej **Ú**platek **N**ebo **Z**emřeš“. On nezemřel i když úplatek nedal nikomu. Byl horník!

Pobíral velmi dobrý důchod, ale nechtěl se jen tak válet v panelovém domě téměř v centru Mostu. Odstěhoval se do Zmatkovic do chalupy po rodičích.

Koupil ovce a ty nechal rozmnožit dvěma silnými berany až do malého stáda, které se páslo v ohradách z dřevěného odpadu z pily. Měl dva starší traktory a všemožnou zemědělskou techniku na obdělávání polí a hlavně luk. Na místní poměry si žil skvěle a o peníze nouzi neměl. Bral k důchodu státní dotace za chov ovcí a navíc státní dotace za louky, které pečlivě sekal, sušil a spotřebovával seno. To se skrývalo pod dotací na tak zvanou zelenou naftu. Sem a tam prodal nějakou ovečku, berana anebo

jehně chalupářům, kteří nevěděli, co roupama dělat, a tak pořádali pikniky i s opékáním na rožni.

Seno je seno a ekologové na celém světě milují paliva, která neničí ovzduší ani nezvětšují jeho zaneřádění. To Pulchart dobře věděl.

Sena bylo dost, dobře hoří, nečoudí jako hnědé uhlí a státních dotací je tím víc, čím víc neobhospodařovaných luk poseká a vyrobí sena.

Záhadným způsobem si sehnal jakési potvrzení, že může seno v balících poskytnout jako výpomoc v rámci Evropské unie svému příteli, kterého si vymyslel i s adresou a datem narození. Potom stejně jako nějaký podnik zahraničního obchodu exportoval seno do Německa, kde ho prodal bývalý emigrant z Krpoučína do malé soukromé elektrárny ke spalování, což bylo ekologické a toto palivo nezaneřádilo tamním obyvatelům ovzduší.

Seno je opravdu výborné palivo. Zvlášť když náš stát k jeho sklizni přispívá nemalými dotacemi. Snad i proto, aby zemědělec produkoval pro sebe zisk za pomoci státu z peněz daňových poplatníků? V Německu hoří tohle levné palivo dobře a neznečišťuje tolik ovzduší.

Pulchartův syn také jeho seno porcoval, balil a prodával do různých krámů se žrádlem pro domácí zvířectvo. Každý by se divil, jak tenhle nápad vynášel. Asi proto, že to byl nápad dobrý.

Sám Pulchart nikdy nezapomínal na těžkou práci v dolech a všechno srovnával s tím, jak on se teď uplatňuje v zemědělství. Dokázal v každé situaci o tom zasvěceně vyprávět.

Chovat dobytek nebo ovce je také namáhavé. Pulchart dřel, jen co je pravda. Ze Zmatkovic se jen tak někdo nemohl s ním v pracovitosti rovnat. Nikdy mu nebyla žádná práce ani pořádek na svém hospodářství zatěžko. Nikdy nemohl odjet na dva dny, aby ovce neměly hlad, musel se starat o jejich stříhání, o stroje a náradí, zkrátka sedlačil a docela mu to za pomoci státu vynášelo a měl dobré zisky jak z ovcí, tak ze státních dotací za sekání luk. Měl také traktor se všelijakými závěsnými přídatnými zařízeními. To si sám se synem uzpůsoboval a zprovoznil ze starých a vyřazených strojů, které zemědělci už dávno odepsali a vyhodili do šrotu. Měl všechno, na co si vzpomněl, včetně internetu na počítači, na kterém den co den sledoval cvrkot v zemědělství a hlavně, jaká je dotační politika. Ovšem, proti jiným podobným takzvaným podnikatelům je třeba uznat, že byl opravdu velice pracovitý a žádná práce mu nebyla cizí. Rodinu měl spořádanou, všichni byli pracovití a čistota dráždila nejednoho turistu, který se zastavil, aby se pokochal pohledem na malé hospodářství, které svítilo čistotou a vzornou uspořádaností.

Pulchart nikdy moc do hospody nechodil, v obci se bavil s každým o všem možném, ale nikdy nedrbal nebo nepomlouval.

Zato jeho pomlouvali Zmatkovičtí, jak mohli. Záviděli mu všechno, co měl nebo co vymyslel. Jenom mu nikdo nezáviděl pracovitost.

*

Karel Florián byl podsaditý černovlasý chlápek s trochu snědou pletí, ale Rom to nebyl. Nikdy moc nedbal na hygienu a v obci platil za notorického ožralku a trochu za špindíru. Pil všechno, co mohlo aspoň málo připomínat alkohol. Kromě francovky a nemrznoucích kapalin do automobilových chladičů. Už na dálku byl cítit hospodou, kde se nejednou stal i nevídaným hostem. Ve slabých chvílích vykřikoval, že se v téhle době cítí jako nevyužitý občan.

Když měl upito, byl i agresivní. Neuměl pít s mírou a nevěděl, kdy přestat. Nejednou svoji pijatiku končil ve strouze hned vedle silnice vedoucí z obce nebo do obce z Flaškovic.

Cizinec, který Zmatkovicemi projížděl, viděl ve škarpě člověka a hned se rozjel na nejbližší policejní služebnu ohlásit, že na začátku Zmatkovic v Čechách na krajnici silnice od Vratkova leží mrtvola cyklisty. Připadalo mu, že nějaký neodpovědný řidič srazil autem do škarpy cyklistu a z místa činu zbaběle ujel. Policajti cizince vyzpovídali pomocí gestikulace a několika málo německých slovíček, všechno zapsali, nasedli do auta, spustili

modrá blikací světla s houkačkou a jeli za cizincem, aby jim ukázal místo, kde mrtvola leží.

Když v mrtvém cyklistovi poznali Karla Floriána, nadstrážmistr Kotek jím zatřepal, trochu mu s radostí jemně nafackoval a Florián s milým úsměvem na něho pootevřel právě oko, jen tak napolo:

„Jéje, pan nadstrž-žážmistr. Copak se stalo? To je náhodička, že se za-zas-se vidíme, co?“

„Člověče, vždyť nás už k vám volají i cizinci. Dejte si na krk cedulku ‚Florián‘, abychom věděli, že jste zase chlastal, když pro nás někdo přijede.“

Oba policajti ho za pomoci cizince zvedli, oprášili, postavili vedle bicyklu. Ten mladší mu ukázal směr do obce a řekl:

„Florián, teď vás to kolo odvede domů tímhle směrem. Kdybyste se chtěl vrátit nebo si odpočinout, tak vás takhle zřízeného odvezeme do Krpoučína na nádraží, aby náčelník stanice věděl, jak jste se zase zřídil. Jasný, Florián?“

„Jas-jasný. Tímhle směrem a poslou-slouchat kolo tímhle směrem. Krucifix, ta silnice je široká! Tak jdi, ty kolo pito-pitomý,“ a podepřen bicyklem vyrazil do vsi traverzem. Policajti cizinci různými posunky a možná i němčinou, pokud to tak lze nazvat, chtěli vysvětlit, oč jde. Ten všechno pochopil, nasedl s úšklebkem do VW a jel poznávat krásy naší vlasti a stále přemýšlel, jak se bude v Německu chlubit, že v Čechách ve škarpe

našel živou mrtvolu. Nezapomene všude říkat, že v Česku nebude moc tajných policajtů, ale všichni jsou jaksi utajení, protože nikde nejsou ve svých černých anebo modrých uniformách s šedými kalhotami vidět. Kdyby měli aspoň výrazné viditelné povlaky na čepicích, jako mají dopraváci, byli by víc vidět i z dálky.

Za tři dny přišel Florián do hospody, naklonil se k hospodské, podal jí umělohmotné desky a řekl ztišeným hlasem, aby to slyšela jen ona:

„Paní Francová, tady v těch deskách jsem nechal namalovat cedulku s mým jménem a popisem mého baráku s plánkem, kde bydlím. Když se ožeru, dejte mi tu cedulku na krk a já půjdu. To mi nařídila policie a ta je od toho, aby se poslouchala. Já i vy jsme povinni ji poslouchat.“ Francová vzala desky a aniž pohnula brvou, zastrčila je na viditelné místo nad polici s pŭllitry. Od té doby vždycky namazanému Floriánovi pověsila cedulku na krk a on šel hrdě a spokojeně z hospody v souladu s policejním nařízením. Když ji zase navštívil, dal cedulku sám do umělohmotných desek na polici s pŭllitry, zaplatil dluh na útratě a dal se nanovo do kultury opilecké přípravy.

Hospodská uznala rozumovou vyspělost policajtů a po zralé úvaze podobné cedulky v barevném odlišení nařídila ještě pěti stálým hostům. Žádný si nedovolil odporovat a zjišťování totožnosti podle barevných jmenovek bylo rychlé a účelné. Něco,

jako je u včelích úlů, kde prospěšné včelky najdou svoji díru podle barvy.

Také manželky těch výtečníků to opatření uvítaly, protože když viděly manžela s cedulkou na krku, bylo jasné, že je namol, a podle toho se na něj připravily.

Chlapi zase dobře věděli, kdyby jmenovku ztratili anebo ji zahodili, měli by v hospodě utrum. Hospodská by se mračila, a to by jim nalila jen málo a navíc by je nechala dlouho čekat na další sklenici.

Jak byl Florián v obci za ožralku, trochu i špindíru a někdy agresivního člověka, tak na nádraží v Krpoučíně patřil mezi nejlepsi a nejspolehlivější zřízence.

Pracoval tam už přes třicet let. Ve službě byl vždycky vymydlený, oholený, v čisté ajznbónácké uniformě, v nablýskaných černých polobotkách a nikdy se nedotkl ani piva. Náčelník si ho považoval a Karel Florián si považoval zase své práce. Náčelník stanice byl pro něho něco jako arciděkan pro pobožnou bábu.

Když se v hospodě začal chovat agresivně a někoho začal napadat nebo urážet, stačilo říct, že hospodská zavolá ne na policii, ale na nádraží, a Karlík byl jako beránek. Z policie neměl strach, ale ajznbónáckého náčelníka se bál jako čert kříže.

Tak jako k obci patří velká kaplička, patřil k jejímu životu i Karel Florián se svými neduhy. Když byl střízlivý, neútočil

a nikoho neosočoval, byl docela milý a roztomilý chlápek. Jenže on pil furt a pořádně. Pokud ne, potom z něj sršely nejrůznější znalosti, které dávaly najevo, že je to hloubavý člověk s poměrně dobrým všeobecným přehledem, dobrou vyjadřovací schopností a přirozenou inteligencí. Byl zvědavý a většinou řekl každému přímo do očí, co si myslí.

Vždycky po prvním pivu se lakonicky podíval nad nálevní pult, kde byl slogan, který vymyslela paní hostinská Francová:

TADY SE PÍT MŮŽE, ALE CHLASTAT SE NESMÍ!

Šourek si docela rád občas s Karlíčkem Floriánem poseděl, protože ve střízlivém stavu se dokázal bavit o všem možném. Florián měl v hlavě jízdní řády a veškeré drážní poplatky a ceny jízdenek, jako by pod černými kadeřemi měl schovaný počítač. Dokázal poradit, kde a kdy se na který vlak přestupuje, kde je pravidelné zpoždění anebo kde se opravuje trať. Znal kdejakého nádražáka, kdejakou bábu, co dělala na nádraží, a jakmile se mohl bavit o elektrice, byl ve svém živlu.

Měl také jednu velice dobrou vlastnost, že dokázal naslouchat druhým.

Šourek si mu postěžoval, že v chalupě má teplou vodu na elektrický boiler a že elektřina je moc drahá.

„Jak to, že je drahá?“ nechápavě reagoval Florián. „To vám ještě nikdo neporadil, jak ji zlevnit? Víte, kolik na občanech vydělávají nejrůznější společnosti, kšefty a podniky s elektrikou?“

Pane, tady nejsme blbí, abychom ty lumpárny podporovali! A víte, jak to děláme? Nevíte? Tak já vám to vysvětlím. Před pojistkami na baráku máme vyvedenou dovnitř takovou odběrovou smyčku. Zkrátka, odběr před elektroměrem! Cha-cha-cha,“ ze srdce se zasmál, několika pořádnými loky upil ze sklenice a pokračoval:

„Z toho odebíráme takové ty větší odběry na kamna, vodu v boilerech a spotřebiče s větším příkonem. Pro tohle máme šikovně udělaný a zamaskovaný přepínač. Buď ten odběr bereme za elektroměrem – to se ale bohužel platí těm darebákům v elektrárně a následně pak ČEZu – anebo to bereme rovnou před elektroměrem. To se neplatí nikomu! Cha-cha-cha.

Hele, jestli chcete, já vám to taky zfouknu jako sousedskou výpomoc. Nic za to nebudu chtít. Akorát za materiál.

Hele, to se udělá tak zamaskovaně, že na to nikdo nepřijde. To víte, nějaký malinkatý odběr musíte platit. To dá rozum! Přeci nebudete platit hodně a všechno jako vůl. Tady to takhle máme už léta všichni. Akorát sem a tam něco šoupneme Vendule Kochanový. Ona je zaměstnaná u elektrárny a dělá čas od času výpis stavů počítačů v elektroměrech, kolik kdo spotřebuje. To jen proto, kdyby hrozil průser, aby nás upozornila. Její starej je elektrikář taky v elektrárnách a poradil nám, jak se ta odběrová smyčka dělá. Hele, my dobře víme, že jste dobrej chlap a že jste si nevzal tu chmelnici za vaší chalupou a dal ji zadarmiko družstvu.

Jenže já si myslím, že to nebyla žádná dobročinnost, ale že máte strach, abyste na tom nemusel sám dělat. Nejsem pitomej!“

Šourek zíral jako vyoraná myš na svět. Tohle s elektrikou, tedy s tou smyčkou, by ho v životě nenapadlo, přestože byl vždycky uznávaný kutil a ledasco vymyslel.

Když odběrovou smyčku mají všichni, mohli by ho pokládat za hajzla, kdyby s nimi netáhl za jeden provaz. Většina jich takovou smyčku měla, ale mluvit se o tom nikdo neodvážil.

Florián byl upovídaný a vykecal kdeco, ale o způsobu odběru elektřiny ve Zmatkovicích v Čechách také neřekl nikomu jediné slůvko. O té darované chmelnici kecal i na nádraží.

Sám Šourkovi koupil na smyčku potřebný materiál, ten mu ho zaplatil a za dva dny byla v chalupě takzvaná odběrová smyčka. Byl jeden z moc mála obyvatel obce, který poctivě materiál koupil, byť ho bylo potřeba jen málo.

Šourek dvakrát zaplatil za Floriána útratu, odvedl ho domů a kolo mu postavil v kuchyni u stolu, aby ho nikdo před barákem neukradl. Možná že ty útraty byly mnohem větší, než kdyby mu tu práci provedla renomovaná firma. Taková ovšem nikde v okolí neexistovala.

Ať byl Karel Florián jakýkoliv, srdce měl dobré a v práci byl odpovědný a důchodu se bál, oproti mnohým mladším, kteří po něm toužili jako malé dítě po cumlíku, protože nechtěli dělat, a než aby odvedli pořádnou práci, raději přemýšleli, jak se k invalidnímu

důchodu dostat. Když se o něco začal zajímat, vždycky do hloubky a tak dlouho, dokud to nepochopil. Aspoň do té doby, pokud si nemyslel, že to pochopil.

Do služby jezdil vlakem ze zastávky s malým přístřeškem a laminátovou rozdrbanou stříškou pro cestující, od obce Zmatkovice v Čechách vzdálené sedm kilometrů. Chodil na vlak zásadně pěšky a z vlaku domů také. V každém počasí každého ročního období a nestalo se, že by mu někdy vlak ujel, nebo aby přišel do práce pozdě. Jen jedinkrát. Bylo to na Silvestra a vlak pro jistotu nejel vůbec.

Když měl chřipku a lékař mu nařídil ležet v posteli, vydržel to jen dva dny a už zase mazal na nádraží, aby mohl vozit zavazadla elektrickou „ještěrkou“, která byla jeho jedinou přítulnou milenkou. Protože dlouho nepřemýšlel, než něco řekl, nejčastěji používal slůvko „hele“, které patřilo mezi nejpoužívanější ve zmatkovickém slovníku. Florián jím chtěl u posluchače zvýšit pozornost anebo zvýraznit důležitost.

*

MUDr. František Šmakal byl trochu vyzábělý, mírně plešatý, se zarudlým obličejem a s červenající špičkou baňatějšího nosu, jakou mívají většinou ochmelkové i ve vyšších vládních kruzích. Bydlel v nedalekých Dlažkovicích už sedmadvacet let a do

Zmatkovic v Čechách jezdil ordinovat každou středu. Ordinaci měl se samostatným vchodem do baráku hospody, se záchodem pro lékaře a pro pacienty zvlášť.

Ordinace se záchodem pro lékaře a pacienty zvlášť byla vybavena nejen dvěma zasklenými skříňkami, bílými stoly pro doktora a zdravotní sestru, ale dokonce vyšetřovacím lůžkem. V zasklených skříňkách měl spoustu léků, které mu pacienti vraceli, pokud je nestačili spotřebovat, a on je zase dával místo receptu těm, kteří je potřebovali. Za to nebral žádnou marži jako lékárníci.

Ušetřil lidem cestu do lékárny a našemu zdravotnictví nemalé peníze. Nedělal z ničeho vědu a pacienti, které perfektně znal, ho měli rádi. Nejen proto, že se nikdy nezdráhal přijmout nějakou pozornost: kuře, flašku vodky nebo koňaku, lahvičku vína, kachnu nebo husu. Když dostal flašku, nikdy ji neotvíral v ordinaci. Občas ji zase někomu dal, aby si také on mohl užít nebo něco získat, a nikoho ani ve snu nenapadlo, aby doktora obvinil z přijímání úplatků či z podplácení.

Ostatně, ještě nikdy nikdo nedefinoval, jaký je rozdíl mezi úplatkem a pozorností!

Pod sklem na bílém psacím stole měl obsáhlý přehled čísel diagnóz, které uváděl pacientům na neschopenky do práce, pokud takový pacient vůbec přišel. Vedle měl fotografii manželky, jak vypadala zamlada, a krásně umělecky napsaný citát: POVÍDALA

FLAŠA FLAŠI: „DNESKA BEROU I PAPALÁŠI“ a pod to si svojí rukou připsal: *doktor je i úředník*.

Tím se utvrzoval, že i on může ledasco brát, protože ve Slovníku spisovné češtiny je slovo papaláš vyloženo, že se jedná nejen o vysokého stranického funkcionáře, ale i o vysoce postaveného úředníka. A to doktoři jsou. Aspoň podle Šmakala, protože furt místo léčení musí něco psát.

V čekárně visely pestrobarevné plakáty se zdravotnickou tematikou, které pacienti rádi četli a sestra je dost často vyměňovala. Jen jeden humorný plakátek, napsaný neumělou rukou, měl stálé místo hned vedle okna a už byl trochu zažloutlý: „Povídala flaška flaši, dneska kradou i papaláši“. Ten tam připíchla sestřička, aniž by o tom Šmakalovi řekla.

Doktor jezdil rád za pacienty na takzvané návštěvy nemocných. Sám jim vozil vrácené zbytky léků anebo je předepsal na recept někde v kuchyni nebo na dvorku nemocného pacienta. Většinou to byly léky, které si nemocný pacient sám přál. Doktor měl zásadu, že každý sám ví nejlépe, co mu je a co mu nejvíc pomáhá. Měl i zásadu, že pacientům se nemá odporovat. Jako býval stranický pozdrav, co vznikl v Baťových závodech ve Zlíně, „Čest práci“, kterým se zdravilo na stranické půdě, on se vždycky s pacienty loučil zdravotnickým pozdravem: „Víra tvá tě uzdraví!“

Ještě po dlouhé době na něj s hrdostí všichni vzpomínali, když se jednalo na té nejvyšší úrovni, že se bude platit za léky víc,

protože se s nimi špatně hospodaří.

Pan doktor Šmakal by rozhodně nesouhlasil, že na to mají doplácet pacienti, kteří přeci nerozhodují, jaké a kolik léků si musí vyzvednout a užívat anebo potom vyhodit! Podle Šmakala to bylo věcí a problémem samotného lékaře, tak proč to musí zaplatit pacient? Asi že se nemohou bránit, protože u nás není ministerstvo pacientů. Ani jemu nešlo do hlavy, proč se do lékáren dodávají *jen* větší anebo *jen* velká balení léků, které se používají v malých dávkách a ostatní se vyhazují. Proč jsou na léky tak veliké krabičky? Přitom se musí platit všechny léky a za nespotřebované a vrácené nedá lékárník ani korunu.

Inu – to zdravotnictví je furt studna neznalosti, i když se ministři střídají jako hokejisti na ledě.

Když někdo potřeboval potvrzení, že není způsobilý té či oné práce anebo nějaké činnosti, doktor Šmakal hned něco vymyslel a napsal zdravotní vysvědčení, že byl pacient vždycky spokojen. Jen jednou měl kvůli tomu téměř nepříjemnost.

Rybáři mají za povinnost vykonávat brigády, tedy dobrovolné výpomocné práce tak, jak určí hospodář a výbor základní organizace Českého rybářského svazu. Pokud tuto povinnost členové nesplní, musí místo brigád zaplatit nemalou částku, vyjma těch, kteří k tomu mají zdravotní důvody anebo jsou důchodci se zhuntovaným zdravím.

V nedaleké místní organizaci Českého rybářského svazu, kde vydávali povolenky k lovu ryb i pro zmatkovické rybáře, už nemohli udržovat rybník a jeho okolí, protože převážná část členstva byli jen důchodci, podle stanov rybářského svazu osvobození od brigádnické práce, a zbytek byli marodi neschopní brigádnické povinnosti nebo kriplové s lékařským potvrzením s razítkem MUDr. František Šmakal – praktický lékař.

Rybářský výbor se rozhodl poprosit Šmakala, aby zase z těch kripků udělal pořádné chlapy, schopné prací na údržbě rybníku a zejména jeho okolí.

S pochopením pokýval hlavou, převzal dva dvoukilové šupináče a sedm pstruhů, jak pro sebe, tak pro zdravotní sestru, poděkoval a dohodl, že k nově vystavovaným ročním povolenkám k rybolovu bude výbor vyžadovat i nové lékařské vysvědčení, že ten či onen není schopen plnit brigádnické hodiny.

Když za doktorem přišel některý rybář se žádostí o potvrzení, že není schopen brigád, Šmakal s plnou vážností řekl:

„K takovému potvrzení je podle nových předpisů ministerstva zdravotnictví třeba odborného vyšetření, které obsahuje odběr krve a její rozbor, zkoušku a rozbor moči, rentgen plic, páteře, horních i dolních končetin, zkoušku imunity a výtěr stolice z konečníku kvůli rozboru na bacionosičství.“

Adepta zdravotního potvrzení nechal svléknout do půlky těla, proklepal ho, poslechl fonendoskopem srdce i plíce a dal

pokyn, aby se oblékl a posadil na židli vedle psacího stolu, odpočítal několik tiskopisů, ty dal do malého štosu před žadatele o lékařské potvrzení a řekl:

„Tak se podívej! Tyhle všechny papíry budu muset kvůli tobě vyplnit. Vždycky jsou dva na jedno vyšetření, kam ty budeš muset jít. Tam budeš čekat jako pitomec, pak ti tam napíší, že ti nic není, a já to zase tady přepíšu, že ti něco je. Potom se rybářský výbor bude divit, že ti nic není, když ti něco je, a mě budou považovat za úplnýho blbce. Takhle proběhneš celou nemocnici, kam budeš jezdit na každé vyšetření zvlášť. Tam i zpátky budeš platit za vlak nebo autobus a kvůli výtěru se ti budou špejlema rejpat v prdeli. Řekni sám, stojí ti to za to? Když dvakrát nebo třikrát půjdeš k rybníku něco udělat na čerstvém vzduchu, abys tam mohl chytat? Tak tě to nebude tolik stát a nemusíš se nechat pálit rentgenem.

Teď ti řeknu něco jen tak mezi námi. Doufám, že to nikde nevykecáš. Tak abys věděl, to rentgenové záření může mít vliv i na tvoji potenci.

Když to shrneme: ty kvůli pár hodinám práce pojedíš devětkrát do Krpoučína, devětkrát zpátky. To je osmnáctkrát vlakem nebo autobusem po půl hodině. Cesta do špitálu, ze špitálu, čekání v čekárně a tak dále – suma sumárum strávíš mnohem víc na cestách a mezi nemocnými než při brigádě na zdravém vzduchu, bude tě to stát prachy a navíc může být

ohrožena tvoje potence. Tím pádem poškodíš i manželku. Jak ta, chudák, k tomu přijde? Navíc ještě nevíš, kdo a jak se ti bude rejpat s tou špejlí v prdeli a nikdo ti nezaručí, že ji tam nezlomí. Upozorňuji tě, že dneska je to těm sestřičkám úplně jedno. Ale úplně jedno! Tak co?“

Takový rybář se zamyslel a bylo jasné, že dá přednost brigádě na čerstvém vzduchu před nějakou špejlí a ohrožením manželského soužití. I když by právě tohle každému nevadilo jako ty výtěry na bacilonosičství.

Rybáři si to mezi sebou řekli a brzo bylo okolí rybníka jako z Ladova obrázku. Nikde žádné igelitové pytlíky od svačin, flašky od piva nebo umělohmotné lahve od minerálek; ani krabičky od cigaret, protože okolo vody, kde končí rybářské právo, byly konstrukce na igelitové pytle, které se v rámci brigád vyprazdňovaly, všude posekaná tráva a prořezané křoviny a na jednom místě dokonce vybudovaná latrína, kam čas od času někdo vysypal trochu chlorového vápna. Po sezóně ji brigádníci zasypali a zjara vykopali jinou na jiném místě.

Šmakal vždycky po ordinačních hodinách zašel na jednu nebo víc sklenic výborného piva s pěnou skoro do třetiny sklenice. Mělo jí tam tolik být, jestliže hospodská po skle opatrně pouštěla pivo a nechala poprvé odstát. Vždycky ji poučoval, že takové pivo má správnou teplotu, tedy čtyři stupně. Poseděl a popovídal s každým, kdo si přisedl. Pokud někdo nestihl ordinační hodiny,

zašel do hospody. Doktor Šmakal takového opozdilce tady vyšetřil a předepsal mu recept. Nejednou si musel pacient zajít do kuchyně, vzal lžici a přinesl ji doktorovi. Ten mu rukojeť strčil do chřtánu místo špachtle, prohlédl mandle, lžici pacient otřel, pod vodovodem umyl a vrátil na své místo v hospodské kuchyni.

Hodně lidí marodilo se zády. To se pacient svlékl do půlky těla u stolu, kde doktor vysedával, ten ho prohlédl, proklepal po páteři a ledvinách, předepsal mazání a řekl, že to potřebuje klid. Chlap se oblékl, poručil si panáka na cestu, zaplatil za doktora dosavadní útratu a šel se domů k manželce klidnit. Ti mladší rovnou do postele.

Když s takovými potížemi přišla ženská, zašel s ní doktor do kuchyně, aby se nesvlékala v lokále, prohlédl ji a spolu se vrátili ke stolu, aby předepsal mazání nebo nějaké prášky. Hodně doporučoval kastrovou mast, kterou prodávali Vietnamci na každém rohu větších vesnic i malých měst. Starším a vyzráljším pacientkám nevadilo, když stáhly blůzu rovnou v lokále a doktor jim proklepal páteř před štamgasty, kteří tomu většinou nevěnovali pozornost a raději se věnovali pivnímu kecání než eroticky zašlé podívané. Navíc, většinu takových postarších pacientek znali od dětství a nejedni by mohl vyprávět, jak ta či ona kdysi přišla o věneček a leckterá o celé květinářství.

Zvláště bez zábran byly některé Romky, které se nechávaly v hospodě vyšetřit. Podprsenky ani nějaké podprsny pásy zásadně

nenosily. A ty zmatkovické je nosit nemusely!

Doktor se těšil veliké důvěře a oblibě nejen všech občanů Zmatkovic v Čechách a Flaškovice, ale daleko široko. Byl lidový, vždycky každého nějak ukonejšil a potěšil. Každému vyhověl, všem bez rozdílu tykal, mluvil vesnickým jazykem a nikdy nikomu nic nevyvracel. Měl zásadu: „*Víra tvá tě uzdraví a nejlepším doktorem je příroda anebo skalpel.*“

Vyzařoval z něj osobitý humor, kterému občas pacienti nerozuměli anebo jim trvalo déle, než ho pochopili. Zvlášť starší lidé mnohé věci chápou pomaleji. To je v rozporu s tím, že řada našich politiků je poměrně mladá. Proč se potom říká, že většina starších lidí má pomalejší zapalování?

Když si v ordinaci stěžoval vysloužilý dřevorubec Olda Starák na bolesti žaludku, bolest v podbřišku a těžké dýchání, Šmakal ho vyšetřil a vyndal ze skříňky nějaké dvě krabičky medikamentů, prohlédl jejich obsah a dal je pacientovi. Ten vzal krabičky do ruky a zlomeným hlasem se tázal:

„Pane doktor, není to nic vážného? Já nepotřebuju marodit, protože jsem už v důchodu, ale mám strach, aby to nebylo něco vážného...“ a při tom zkroušeně koukal na doktora. Ten poplácal mohutnou pacientovu plec a utěšil ho zvýšeným hlasem:

„Neboj se! Ty tady budeš až do smrti.“ Dřevorubec poděkoval a s takovou vyhlídkou budoucnosti šel s veselou domů zcela spokojen.

Protože v obci byli v převaze důchodci všech kategorií, tvořili většinu jeho pacientů. Ale nechodili za doktorem jen kvůli zdraví, ale i jako ke zpovědi anebo pro rady do života.

Šmakal byl pro ně nejen výborným lékařem, ale i jakýmsi zpovědníkem, farářem, jasnovidcem a rádcem v jedné osobě. Něco jako je rabín pro Židy.

Díky své nátuře se při práci i bavit. Lékař musí mít trpělivost. Vždyť k němu nechodí lidé s úsměvem od ucha k uchu, ale se zkřiveným ksichtem od bolesti, nemocní a všelijak poškození na zdraví. Každý si myslí, že je to právě on, kterého doktor vyléčí. Často je pravda, že vás doktor na něco léčí, a vy stejně umřete na něco úplně jiného.

Důchodkyně si stěžovala na nedostatečnou státní péči o tuto skupinu obyvatel, že se nic pro důchodce nedělá a jak jsou na tom špatně.

„Jak to, že se pro penzisty nic nedělá? To není pravda,“ vyprávěl si s pacientkou Werstlovou, která Šmakala přímo zbožňovala, ale vymýšlela si na něj zákeřné otázky.

„Od nového roku budete mít zase valorizaci důchodů a dokonce důchodci budou mít kondomy zadarmo. Tak o co jde?“
Osmdesátiletá Werstlová pochvalně pokývala hlavou a odešla spokojená nejen s prášky v tašce, ale i s rozšířenými znalostmi, že náš milovaný stát pečuje o starobní a nakonec i invalidní důchodce. Škoda že nevěděla, co to ten kondom vlastně je.

V celé obci byla největší drbnou. Když chtěl někdo něco zveřejnit, řekl jí to s dodatkem, že je to jen a jen pro její uši, a bylo jasné, že to za dva dny budou vědět celé Zmatkovice v Čechách. Nejednou tou svojí drbárnou nadělala i nepříjemnosti.

Markéta Forejtová měla dvě malé děti. Starší dcerku vozila den co den do flaškovické mateřské školky, aby holčička přišla mezi děti. Paní učitelka občas jela ze školky domů autobusem přes Zmatkovice v Čechách a tak malou Evičku vzala s sebou a na zastávce si ji od učitelky maminka vyzvedla. Když tam jedno odpoledne šla, potkala Werstlovou. Přes rameno ve spěchu odpověděla na její zvědavou otázku, kam tak zčerstva jde, že pospíchá pro Evičku, která přijede ze školky autobusem.

Baba povytáhla obočí a šla jakoby nic. Za dva dny byla plná vesnice, že Markéta je nezodpovědná matka a že její malé dítě jezdí ze školky autobusem a ona si na něj jen čeká na zastávce.

Všichni pak měli maminku za dračici, až se to doneslo do Krpoučína. Přijela to prověřovat sociální pracovnice s úmyslem takovou neodpovědnou matku potrestat a také proto, aby mohla vykázat nějakou činnost k obhajobě svého pracovního zařazení na úřadě. Sepsala protokol o šetření a do Flaškovic si druhý den hned ráno zajela k učitelce mateřské školky ověřit, jestli maminka nelže. Také s ní sepsala protokol a jela zpátky na úřad. Tam napsala čtyřstránkovou zprávu pro vedoucí a s kopií zajela za maminkou

a druhý den za paní učitelkou se závěrem šetření, že tomu bylo tak, jak to sepsala.

I když si o tom celém případu už od počátku povídala celá vesnice, Markéta se o tom dověděla až od té sociální pracovnice. Měla štěstí, že její krevní tlak byl stabilně dobrý. Jinak by ji asi klepla pepka. To bylo v době, kdy ještě dobře fungovaly mateřské školky. S Werstlovou to bylo vůbec zajímavé. Lidé ji tolerovali, protože v osmdesáti letech se o sebe sama plně starala, měla domek v nepředstavitelném pořádku, stále pracovala na zahradě a byla hovorná a jak mohla, vyhledávala nějakou společnost. Patřila mezi lidi, kteří si myslí, že všechno vědí, znají a umí nejlépe ze všech. Když k ní někdo zavítal, hned do něj lila vodku, slivovici nebo fernet. Tu s příchutí citrónu, tu zase s příchutí pepermintu. Vždycky výborně chlazené panáky.

Pochopitelně si většinu příběhů, úředních předpisů a poznatků i televizních či rozhlasových zpráv sama vymýšlela anebo je překroutila k nevíře. Dokázala mluvit jakoby zasvěceně o věcech filozofických nebo praktických, stejně jako o politice, kultuře i sportu. Jednou tak, podruhé zase onak. Občas někdo o ní utrousil, že blafe do všeho a o všem. Kdyby se sama nepochválila, nikdo by to za ni neudělal. Proto se snažila při každé příležitosti dát o sobě vědět. A nejen to, ale hlavně každému dokazovala, že je blbec. Zásadně mluvila v množném čísle, jako by byla mluvčí

sousedů, obce, kraje i státu. Měla potajmu přezdítku „Naše ústředna“.

Nikdy si nestěžovala na svůj život, poměry nebo zdraví, ale kritizovala kdeco. Zvlášť se pouštěla do těch, co se mají dobře, protože jen kradou v zaměstnání a zneužívají své postavení anebo všemožně rozkrádají stát. O tom dokázala školit celé odpoledne.

Když k ní někdo zašel nebo ona k někomu na kus řeči, popovídal si s ní, aniž se dostal ke slovu.

Jindy, co se rozčilovala na vyžírky a zloděje, zase vyprávěla o synovi:

„Je schopný, solidní a slušný člověk. Dotáhl to až na vedoucího dopravy a šéfa údržbářské party na menším uhelném dole na severu Čech. Je študovaný. Má dvouletou průmyslovku a lovecký lístek.“

Pěla chválu, jak se o maminku stará, že jí pošle jednou za dva měsíce ze šachty nákladňák s dřevem a služebním vozem vždycky nějakého chlapa z údržby, aby jí našťípál na zimu to dřevo, opravil kůlnu nebo i střechu.

Za babou takový chlap dojížděl a syn mu to napsal nejen s přesčasy, ale dokonce i s cestáky. Kam mohl na šachtě chlap z nádvorní party služebně cestovat? Na to se nikdo nikdy nikoho neptal.

Kdo ji znal, bral ji takovou, jaká byla, i když nebylo jednoduché všechny její řeči vydržet. Ale vitalita a chuť do života

všechno přehlušily. Na jedné straně jí zazlívali projevy neomylnosti a na straně druhé uznávali velký elán, který by jí mohl závidět leckterý mladík. Dalo by se říct, že když vystupovala, nepřestávala se tvářit jako vlastenka, která miluje stát, která by mu pomáhala na každém kroku ve všem novém, s čím vláda přijde před občany.

V době, kdy ještě žil její manžel si vždycky jezdili do lesa pro kmeny, syn jim na to udělal zvláštní vozík a dokonce jim i přijel pomáhat.

Lesáci stáhli dřevo k silnici, aby ho shromáždili a potom náklad'áky odvezli na pilu nebo do papíren ke zpracování. Navečer s manželem ty krásně opracované kmeny odvezli a ještě je stačili za šera rozřezat na palivo do svých kanadských kamen.

V malé nebo menší obci se všichni znají a vidí si do talíře, jak říká jedno české přirovnání. Werstlová to uváděla osobitou a výstižnou nadsázkou, že ve Zmatkovicích v Čechách si nemají jeden před druhým co zatajovat, že je to všechno jedno příbuzenstvo, protože se tu „obskakují přes potok“. Bylo to sice drsné konstatování, ale docela zajímavé a výstižné, protože potoky tu skutečně byly a příbuzenské vztahy byly také dost nepřehledné.

V jádru to byla hodná a dobrá ženská. Vždycky „doma nosila kalhoty“ ona, jak se někdy charakterizuje manželství, kde vládne žena. Werstlová měla v genech panovačnost, rozhodnost a hlavně

touhu hrát prim a většinou o ní lidé říkali, že je hyperaktivní babka. S přibývajícími lety se jí zajídalo, že už nemá tolik možností, aby svoji autoritu uplatnila, a poznávala, že ji spíš lidé tolerují než respektují. Na takové poznání měla dost inteligence a tak přemýšlela, jak by mohla být důležitější.

Při sledování televize dostala nápad, o kterém pak dlouho přemýšlela. Kdyby se jí podařilo dát dohromady pár místních, kteří by byli ochotni hrát divadlo, mohla by se stát režisérkou. Hlavním motivem pro ni nebylo vlastní drama nebo pohádka, ale fakt, že takovou režisérku by museli všichni poslouchat a dělat všechno podle ní. Brala to tak vážně, že zajela do Krpoučína a přivezla si tři hry. Texty jako by prostudovala a udělala v nich podle svých představ úpravy. Pustila se do úpravy textů Moliéra i Shakespeara a dala se i do Jiráska. Ten jí byl nejsympatičtější, protože za svobodna měla stejné příjmení jako on. Kdoví, jestli nebyli příbuzní? Naštěstí pro českou dramatickou tvorbu nedokázala přemluvit dost lidí, aby se z nich stali herci, kteří by bezmezně poslouchali paní režisérku.

*

Hned kousek od vody bydlel už od narození **Arnošt Kepka**. Měl spořádanou rodinu a invalidní důchod. Snad jediný nebo jeden z mála, který opravdu byl invalidou a měl na „invalidák“ nárok.

V životě ho nenapadlo odstěhovat se z obce, namluvil si pracovitou a slušnou dívenku, která mu porodila tři děti. Dělal tady v obci už všechno možné, od traktoristy až po údržbáře, protože byl zručný a šikovný na každou práci. K domku neměl zahradu a tak nedávno koupil od obce pěknou parcelu, hned proti svému dobře udržovanému obydlí na druhé straně říčky. Pěstoval zeleninu i řepu, měl býka, dvě ovce, patnáct slepic, několik králíků, kachny i husy. To všechno nemohla jeho zahrada uživit svojí úrodou, kterou podporoval každoročním hnojením.

Se synem, který byl po otci zručný, si udělali malý traktor a vlečňák s kladnicemi na svážení kmenů. K tomu ještě dva druhy vyměnitelné korby. Jedna sloužila na seno a druhá na hmoty, jako je zrní, písek, brambory nebo šrot v pytlích. Traktůrek to byl malý, hlavně tichý a pohyblivý. Zkrátka a jednoduše: Arnošt byl takový malý zemědělec invalida v plné síle a v podnikatelském rozkvětu.

Zahrada měla něco málo přes dvacet arů, takže se pečlivě staral, aby zemědělskému družstvu toho nikdo moc neukradl a schovával na své zahradě družstevní krmení pro dobytek a zvěř, zrní, brambory i seno jako řada ostatních občanů. O dopravu neměl starost, protože syn byl velikým kamarádem Martina Pancatze, který vypomohl, když malý traktůrek vypověděl službu. Někdy se stávalo, že nezvládl tak velký náklad. Na druhé straně, když

místní zemědělské družstvo potřebovalo výpomoc, Arnošt neváhal a traktůrkem si to mazal vstříc družstevnímu rozkvětu.

Kepkovi si žili průměrně a spokojeně. Jen to zdraví starému Kepkovi už tak nesloužilo jako dřív. Invalidák dostal na nějakou dýchavičnost nebo snad i kvůli alergii. Chodil pravidelně na kontroly a dbal všech lékařových rad a pokynů, ale začínal se víc a víc potit a být unavený.

V krpoučinské nemocnici koumali a zkoumali, až zjistili, že má špatnou ledvinu a že se musí podrobit transplantaci. Výměna takové součástky v těle je složitá a hlavně se musí čekat na vhodného dárce. Arnošt čekal několik měsíců, nic nepociťoval a dělal na svém malém prosperujícím hospodářství jakoby nic.

V pondělí kolem půlnoci zvonil telefon. Rozespálá Kepková v noční košili zvedla sluchátko. Ozvala se sestra z IKEM v Praze, že je pro jejího manžela dárce ledviny a že se Arnošt musí okamžitě dostavit na transplantaci. Za hodinu přijela sanitka a už ho vezli bez houkání přes celou vesnici. Až potom, když sjeli na dálnici, si to vynahrazovali a přestali houkat až v Praze před Krčí.

Ráno po deváté měl v sobě úplně jinou ledvinu, než s kterou přijel krpoučinskou sanitkou. Cítil se skvěle a tak domů mobilem oznámil, že je v absolutní pohodě. Operace se povedla a doktoři byli spokojení a brzo ho vystrnadili do domácího léčení. Za dva dny poletoval po zahradě a nikdo nechtěl věřit, že má vyměněnou ledvinu. Každý, kdo něco podobného prožil, dokázal ocenit